

03.05.2024

POL-2024-37757

Keskusrikospoliisin lausunto Sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevaksi lainsäädännöksi

Sisäministeriö on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esityksessä esitetään säädettäväksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskeva lainsäädäntö. Esityksellä täytäntöön pannaan Euroopan Parlamentin ja Neuvoston jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja neuvoston puitepäätöksen 2006/960/YOS kumoamisesta annettu direktiivi.

Keskusrikospoliisi on ollut mukana hallituksen esitystä valmisteleavassa työryhmässä ja pitää esitysluonnosta pääpiirteittäin selkeänä ja kannatettavana.

Keskeiset tietojenvaihdon periaatteet ovat olleet voimassa jo nyt kumottavan Ruotsin puitepäätöksen aikana, mutta nyt annettu direktiivi sääntelee tarkemmin mm. keskitettyjä yhteyspisteitä, niiden rakennetta, tehtäviä ja valmiuksia. Tarkoitus on vähentää tiedonkulun esteitä, jotka johtuvat lainvalvontaviranomaisten välisen viestintätapojen hajanaisuudesta. Kaikilla jäsenvaltioilla ei ole ollut käytössään tietojenvaihdon keskitettyä yhteyspistettä tukemassa toimivaa tiedonvaihtoa. Tietojenvaihtoon on myös käytetty eri tietojenvaihtokanavia, mikä on voinut johtaa useiden päällekkäisten tietopyyntöjen lähettämiseen samassa asiassa. Suomessa kansallinen keskitetty yhteyspiste sijaitsee jo ennestään keskusrikospoliisissa.

Keskitetyn yhteyspisteen toiminnalle keskeisimpiä muutoksia aiempaan käytäntöön ovat SIENA-sovelluksen käyttö oletusarvoisena viestintäkanavana Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisessä tiedonvaihdossa sekä keskitetty asianhallintajärjestelmä, johon tallennetaan kaikki lainvalvontaviranomaisten välinen kansainvälinen tiedonvaihto. Jokaiseen jäsenvaltioon tulee perustaa keskitetty yhteyspiste, jonka roolia korostaa se seikka, että keskitetylle yhteyspisteelle tulee aina lähettää kopio viestistä, jonka toimivaltainen lainvalvontaviranomainen lähettää suoraan toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle. Suomessa ei ole aiemmin ollut käytössä yhtä keskitettyä asianhallintajärjestelmää kaikelle lainvalvontaviranomaisten väliselle kansainväliselle tiedonvaihdolle. Keskitetyn asianhallintajärjestelmän käyttöönotto tukee merkittävästi lainvalvontaviranomaisten välisen tiedonvaihdon hallintaa ja ajantasaisuutta ja poistaa päällekkäisten tietopyyntöjen hoitamisen aiheuttamaa kuormitusta. Europolin SIENA-sovelluksen käyttö Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisessä tiedonvaihdossa on samoin pe-

rusteltua tietosuojasyistä. Lisäksi kun SIENA sovellus integroidaan keskitettyyn asianhallintajärjestelmään ja viestit kirjautuvat asianhallintajärjestelmään automaattisesti, SIENA-sovelluksen käyttäminen ja viestien tallennus tulee olemaan nykyistä vaivattomampaa ja samalla varmistetaan, että viestit ovat kaikkien niiden lainvalvontaviranomaisten käytössä, joilla on siihen lakiin perustuva oikeus.

Direktiivi sisältää säännöt lainvalvontaviranomaisten tietojen vaihdolle rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai tutkintaa varten. Direktiivi ei velvoita pakkokeinojen käyttöön eikä tietojen antamiseen muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille käytettäväksi todistusaineistona oikeudenkäynnissä.

Direktiivissä annetaan kansallista liikkumavaraa sen suhteen, että tiedot toimittava jäsenvaltio voi antaa suostumuksensa tietojen käyttöön todistusaineistona oikeudenkäynnissä. Suostumuksen antaminen olisi perusteltua silloin, kun lainsäädännössä ei nimenomaisesti edellytetä oikeusapupyynnön tai eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista, luovutettava tieto on peräisin luotettavasta viranomaisrekisteristä, eikä tietojen luovuttaja ole asettanut niiden käytölle rajoituksia. Tällaisia rekisteritietoja olisivat muun muassa väestörekisteritiedot, ajokorttitiedot, kaupparekisteritiedot ja ajoneuvojen haltija- ja omistajatiedot. Näissä tapauksissa eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen edellyttäminen tiedon käyttöön oikeudenkäynnissä toisi tarpeetonta lisätyötä sekä pyytävälle että luovuttavalle jäsenvaltiolle, kun jo kertaalleen poliisiyhteistyössä luovutettua tietoa tulisi pyytää ja luovuttaa uudelleen. Käytännössä todisteiden hankinta ei ennenkään ole rajoittunut vain oikeudellisten instrumenttien käyttöön. Keskusrikospoliisi kannattaa direktiivin mahdollistamaa suostumuksen antamisen mahdollisuutta ja ehdottaa sitä koskevan kirjausten ottamista lakiin nykyisen asian tilan selkiyttämiseksi. Suostumuksen antamista koskeva 14 § on esitysluonnokseen sisältyvässä muodossa kuitenkin tarpeeton, mikäli suostumusta ei voisi antaa ilman eurooppalaista tutkintamääräystä, sillä tietojen antamisesta muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille käytettäväksi todistusaineistona oikeudenkäynneissä säädetään jo rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/41/EU sekä sen kansallisessa täytäntöönpanolaissa (430/2017). 14 § tulisikin muotoilla siten, ettei eurooppalaisista tutkintamääräyistä näissä tilanteissa edellytetä.

Tiedonvaihtodirektiivin täytäntöönpano tulee todennäköisesti lisäämään entisestään Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa, sillä jo nyt se muodostaa suuren osan kaikesta lainvalvontaviranomaisten välisestä kansainvälisestä tiedonvaihdosta. Yhtenäiset säännöt ja käytännöt, kuten oletusarvoinen tiedonvaihtokanava SIENA ja keskitettyjen yhteyspisteiden keskeinen rooli ja tarkat määräajat tietopyyntöihin vastaamiselle parantavat yhteistyötä. Samalla on myös muistettava kohdentaa keskitetyn yhteyspisteen hoitamiseksi tarvittavat taloudelliset resurssit, jotta direktiivin

vaatimukset pystytään käytännössä toteuttamaan. Esitysluonnoksessa nämä vaikutukset on huomioitu keskusrikospoliisin näkemyksen mukaisesti.

Keskusrikospoliisin päällikkö

Robin Lardot

Ylitarkastaja

Katja Sirola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 03.05.2024 klo 11:14. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.